

2011. OKTÓBER 20. CSÜTÖRTÖK

JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE 38,14–28

HAMAR ZOLTÁN

A király titkos tárgyalása a prófétával

^{38,14}Cidkijjá király magához hívatta Jeremiás prófétát az Úr házának a harmadik bejáratához. A király így szólt Jeremiáshoz: Akarok valamit kérdezni tőled, de ne titkolj el semmit előlem! ^{38,15}Jeremiás így válaszolt Cidkijjának: Ha kijelentést mondok neked, biztosan megöletsz, ha pedig tanácsot adok, nem hallgatsz rám. ^{38,16}Ekkor titokban megesküdött Jeremiásnak Cidkijjá király: Az élő Úrra mondom, aki az életet adta nekünk, hogy nem öletlek meg, és nem adlak az életedre törő emberek kezébe! ^{38,17}Jeremiás ezt mondta Cidkijjának: Így szól az Úr, a Seregek Istene, Izráel Istene: Ha van bátorságod kimenni a babilóniai király vezéreihez, akkor életben maradsz, és nem perzselik föl ezt a várost sem; életben maradsz házad népével együtt. ^{38,18}De ha nem mégy ki a babilóniai király vezéreihez, akkor ez a város a káldeusok kezébe kerül, és fölperzselik. Te sem menekülsz meg a kezükből! ^{38,19}De Cidkijjá király ezt felelte Jeremiásnak: Aggódom, hogy a káldeusokhoz átpártolt júdaiak kezébe adnak, és azok gúnyt űznek belőlem. ^{38,20}Nem adnak! - szólt Jeremiás. Hallgass az Úr szavára, amelyet most mondok neked, akkor jól jársz, és életben maradsz! ^{38,21}De ha nem akarsz kimenni, megmutatta nekem az Úr, hogy akkor mi történik: ^{38,22}Kivisznek minden asszonyt, aki itt maradt a júdai király palotájában, a babilóniai király vezéreihez, és akkor ezt mondják az asszonyok: Megcsaltak, hatalmukba kerítették legjobb barátaid. És amikor lábad ingoványba merült, ők cserbenhagytak! ^{38,23}Feleségeidet és fiaidat is mind kiviszik a káldeusokhoz. Te sem menekülsz meg kezükből, hanem elfognak, és a babilóniai király kezébe adnak; ezt a várost pedig fölperzselik. ^{38,24}Cidkijjá ezt mondta Jeremiásnak: Senkinek sem szabad megtudnia ezeket a dolgokat, mert különben meghalsz! ^{38,25}Ha meghallják a vezető emberek, hogy beszéltem veled, elmennek hozzád, és ezt mondják neked: Mondd el, miről beszéltél a királlyal! Ne titkolj el előtünk semmit, különben megölnék! Miről beszélt veled a király? ^{38,26}Akkor te így válaszolj nekik: A király elé terjesztettem kérésemet, hogy ne vitessen vissza Jónátán házába, mert ott meghalnék. ^{38,27}El is mentek a vezető emberek Jeremiáshoz, és kikérdezték. De ő úgy tájékoztatta őket, ahogyan a király megparancsolta. Azok némán távoztak el tőle, mert nem hallottak meg tőle semmit. ^{38,28}Így maradt Jeremiás a börtönudvarban egészen addig, amíg el nem foglalták Jeruzsálemet. Ott volt, amikor elfoglalták Jeruzsálemet.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A szakaszban leírt események időpontját nem ismerjük, bizonyára az ostrom utolsó hónapjában zajlottak le a leírt események. Fontos és Báruk céljáról árulkodó az a tény, hogy a város elesése előtti időkből nem az ostrom borzalmait

írja le, amit neki, Jeremiásnak és a város lakóinak el kellett szenvednie, nem a politikai feszültségekről, fejesztett kapkodásról zűrzavarról szól, hanem titkos beszélgetésekről.

Ez a szakasz ugyanis két beszélgetés történetét mondja el. Mindkettőnek részese volt Jeremiás, tőle akarnak megtudni valamit és mindkettőben nagyon határozottan és nyomatékosan kérték, hogy ne titkoljon el semmit (14. és 25.v.). Mindkettő témája kimondottan ill. gyanítottan a próféta

szava Jeruzsálem további sorsáról és a követendő útról. Mindkettőben Jeremiás számára a tét az élete (15k és 24k. v.): egyszer azért, ha kijelentést mond, másodsorra azért, ha eltitkol valamit. Az első beszélgetőpartner az ÚR szavát kapta meg a beszélgetés során (17.v., 21.v.), a második esetben „nem hallottak tőle semmit” (27.v.). Aki az ÚR igéjére kíváncsi, megkapja, aki nem, az üres kézzel megy el.

A király harmadjára kér titokban tanácsot Jeremiástól (egyszer követei útján, kétszer személyesen a legnagyobb titokban: 37,3–10, 17–21), ekkor találkoznak utoljára. Célja talán, hogy kedvezőbb ígét halljon sorsáról, mert hátha Isten gondolja meg magát (pl. megenyhülve Jeremiás próféta kiszabadítása miatt) és nem neki kell az Isten szavához igazodnia. A király jobban vágyik most, mint bármikor egy biztató szóra az ÚR küldöttétől.

14. vers

Nem tudjuk hol volt és miért volt megfelelő a harmadik bejárat a titkos találkozáshoz; nincs információnk az első és a második kapuról sem. Talán ez a király személyes bejárója lehetett a templomba, amin keresztül a palotából közvetlenül a templomba lehetett jutni. A király már nem érzi magát biztonságban a palotában (a második beszélgetés még ott zajlik le, vö. 37,17), ezért a titkos találkozóra a templomban kerül sor, de mégsem maradhat titokban a beszélgetés (27.v.).

15–16. vers

A király és Jeremiás viszonyában mindkét oldal felől bizalmatlanság tapasztalható. A király azt feltételezi, hogy Jeremiás valamit elhallgathat előle, Jeremiás bizalmatlansága pedig korábbi élményeinek eredménye Cidkijjával kapcsolatban (vö. 5.v.). Mindazonáltal hagyja magát meggyőzni az esküvel a király őszinteségéről, s nekünk sincs okunk kételkedni az eskü komolyságában. A király esküje persze meglehetősen furcsán cseng a 4kv. fényében, s feltűnően visszautal arra, amikor pedig tényleg kiszolgáltatta a király a prófétát az életére törők kezébe.

17–18. vers

A magyarázók egy része szerint ugyanazt a választ kapja a király, mint az előző találkozásai során (21,8–10; 34,2–5; 37,8, 17; 38,3). Ez lényegében igaz (hiszen a király és a város ítélete továbbra is bizonyos: a király a babiloni uralkodó kezébe esik és Jeruzsálemet elfoglalják), részleteiben azonban nem. A nagy különbség egyrészt abban áll, hogy eddig szó sem volt az ítélet enyhítésének lehetőségéről, másrészt korábban Jeruzsálem sorsa a felégetés (21,10, 34,2, 37,8) volt, most a király megadása esetén megmenekül a város, azaz nem rombolják le. Az továbbra sem kérdés, hogy el lesz foglalva, s király az ellenségei kezébe kerül, de a város épületei megmaradhatnak és a király is életben maradhat, ha engedelmes az Istennek. Tulajdonképpen a biztos ítéletben Isten kegyelmi ajánlata fogalmazódik itt meg, s a felelősség, amit a királynak kell viselnie a város sorsáért.

19. vers

A babiloniaiakhoz átálltak néhányan 39,9 és 52,15 tanúsága szerint. Voltak tehát olyanok, akik Jeremiás tanácsa szerint cselekedtek és megadták magukat. A „gúnyt űzés” nemcsak verbális inzultus lehetett, hanem beleértendő a tetteges bántalmazás is (1Sám 31,4). Cidkijjá talán kicsinyeskedik (vagy inkább kibúvót keres?): jobban tart honfitársaitól, mint az ellenség bosszújától (vö. 24–27.v.), de a történelemben a politikai ellenfeleken állt bosszúkat figyelembe véve megalapozottnak is tűnhet a király félelme. Mindenesetre Jeremiás ilyenek kezeli, amikor határozott ígéretet ad a királynak.

22. vers

Valószínűleg egy gúnyos népéneket idéz Jeremiás, amely 3+2 típusú metrumával szabályos siratóéneket (קִּיָּה). A „legjobb barátaid” a tanácsadóira, minisztereire és az őt bujtogató prófétákra (vö. 37,19) utal. Jeremiásnak kell-e jobban félnie attól, hogy lába ingoványba merül, vagy a királynak?

24–28a vers

Cidkijjá parancsát nem is lehetne jobban jellemezni, mint 38,5 szavaival. Ezek a versek talán 37,21 után következnek, mivel a főemberek már halálos dühükben aligha elégedtek volna meg egy ilyen magyarázattal; könnyebben kitudódhatott egy olyan beszélgetés, amit a templom bejáratánál folytattak (27.v.), mint ami a királyi palotában zajlott le (37,17). Jónátán házában említése is jobban illik oda (37,20), hiszen a 6. v. szerint Jeremiás Malkijjá királyfi ciszternájában volt a börtön udvarában, nem Jónátán kancellár házában, ahol közvetlenül elfogatása után került (37,15), s ahonnan Cidkijjá egyszer már kihozatta (37,20k). Jeremiás nem ítélt el a féligazságért („fehér hazugságért”), amit mond: nem saját biztonsága vagy haszna érdekében követi a király tanácsát, hanem a király élete és a városban maradtak élete miatt, sőt a főembereket is megóvta attól, hogy gyilkossággal terheljék meg lelkiismeretüket. Az igazság és a szeretet parancsa került itt egymással szembe, s Jeremiás a szeretetet választotta. A főemberek aligha hallgattak volna a racionális érvelésre vagy az isteni ígére. A 28.v.-hez lásd 37,21 és 39,14 verseket.

Lekció: Jer 38,14–28

Textus: Jer 38,17

Már hónapok óta tartott Jeruzsálem ostroma. Egy rövid időre felcsillant a remény, hogy Ezékiás idejéhez hasonlóan csodálatos módon megmenekül, amikor az egyiptomi felmentő seregek megérkeztek, s a káldeusok elvonultak a városa alól. Azonban az egyiptomiak legyőzése után gyorsan visszatértek. Eddig ellent tudott állni a város, de kérdés, hogy meddig tud még. Nem járna kisebb pusztulással, ha eléje mennének az elkerülhetetlenek és megadnák a várost? Jeruzsálem politikai vezetése megosztott volt e kérdésben, s Cidkijjá vállán nyugodott nehéz teherként a választás kényszere. De ő ebben az egzisztenciálisan kiélezett döntéshelyzetben nem tudott választani. Félt egyfelől saját tanácsadóitól, akik a háború folytatása mellett voltak, de ugyanakkor félt Istentől is, akitől Jeremiás prófétán keresztül világos utasítást és ígéretet kapott a város feladására vonatkozóan. E két félelem között őrlődött, s nem tudta az események irányítását kézbe venni, hanem sodródott velük, tétlenségével hagyta, hogy az események döntsenek helyette. Báruk ábrázolása nagyszerűen tükrözi ennek a szerencsétlen embernek a vívódását, kétségeit, dacosságát, amivel ellenállt a prófétai szónak, végül élete tragikusságát. Élethelyzetét a Lk evangéliumából kölcsönzött szélingatta nádszál (Lk 7,24) képe írja nagyon szemléletesen: erre-arra hajlik, nincs ereje egy irányban megmaradni, magát egyértelműen elkötelezni. Hogyan nyilvánult meg Cidkijjá határozatlansága?

1. *Az ismétlődő lehetőségekben.* Újra és újra belső késztetést érzett Isten akaratának keresésére, az isteni kijelentés megismerésére, hiszen már harmadszorra beszél Jeremiással ugyanarról a kérdésről. Isten harmadszorra kínálja fel neki az engedelmesség lehetőségét. Hasonló az Újszövetségben Félixhez, aki „gyakrabban magához hívta” a fogságban lévő Pál apostolt, hogy „az igazságról, önmegtartóztatásról és az eljövendő ítéletről” beszéljen neki (ApCsel 24,25). Vagy Péter is háromszor kapott alkalmat, hogy elgondolkozzon Jézushoz való viszonyán (Jn 21,15–17). Ugyanis a hármas szám a Bibliában többek között a meggyőzés, emlékeztetés száma. Isten Elihu szerint 2-3 alkalommal figyelmezteti az embert, mielőtt a megérdemelt büntetést kimérné (Jób 33,29). Pál apostolt a háromszori ostromozás és hajótörés sem tudta eltántorítani az evangélium hirdetésétől (2Kor 11,25). Bálám számára háromszor igyekezett figyelmeztetni gazdáját arra, hogy rossz úton jár (4Móz 22,28). A háromszori emlékeztetés is a meggyőzést szolgálja: évente háromszor kellett felmenni minden férfinak Jeruzsálembe a nagy ünnepekre, melyek az ÚR nagy tetteire emlékeztettek (5Móz 16,16); Jézus feltámadása után háromszor jelent meg tanítványainak (Jn 21,14). De az Isten meggyőzése is háromszor történik: Illés háromszor borul a halott gyermekre és könyörög érte (1Kir 17,21), Pál apostol háromszor kéri a tüske eltávolítását testéből (2Kor 12,8). Isten nem

fárad bele harmadszorra is válaszolni és felkínálni a szabadulás lehetőségét. Isten még mindig nyitva hagyott egy kiskaput, még mindig maradt választási lehetőség: bátran igent mondani és megszabadulni, vagy gyáván nemet mondani és segítség nélkül maradván aláhullni oda, ahonnan már nem vonhatja ki semmilyen Ebed-Melek (22.v., a látszat ellenére nem Jeremiás süllyed a sárban, hanem a király fog elsüllyedni benne). Cidkijjá is harmadszorra kérdez már, mert titokban mégis érdekelte az ÚR szava, tehát a király nem teljesen megátalkodott, elveszett, de végül persze egyik alkalommal sem hallgat a próféta szavára. Az emberi életúton is 2–3 esetben hozza elénk Isten a lehetőséget a korrigálásra.

2. A titkosságban. Cidkijjá egyre jobban szeretné titkolni, hogy mit gondol, mi foglalkoztatja. Első alkalommal még teljesen nyíltan követek útján beszél Jeremiással, másodszorra már személyesen a palotában, de végül már a palota sem elég biztonságos, ezért privát módon, teljes titokban találkozik vele a templomban. Ha mégis kiderülne a találkozásuk, akkor sem akarja, hogy kiszivároghasson a beszélgetésük tartalma. Nem meri felvállalni miniszterei előtt, hogy meghallgatta a prófétát. Nem meri határozottan kiállni a cselekedetei mellett. Az Újszövetségben talán Nikodémus sem a nyugalom miatt kereste fel Jézust éjjel (Jn 3,1–21), hanem azért is, hogy ne legyenek szemtanúi, csakhogy ő végül nyíltan kiállt Jézus mellett (Jn 7,50, 19,39). Határozatlansága tehát megnyilvánult abban is, hogy bár belső készítés és vágy hajtotta Istenhez, mégis ezt igyekezett eltitkolni az emberek előtt.

3. A bizalmatlanságban. Cidkijjá nem mer bátran kiállni, magát elkötelezni. Ez a bizonytalan ingadozás jut kifejezésre abban, ahogy egyszer kiszolgáltatja Jeremiást ellenfelei kezébe adva (38,5), de aztán megmenti a közvetlen halálból kétszer (37,21: kenyeret ad neki, 38,10: engedélyezi, hogy kihúzzák a ciszternából), végül megesküszik, hogy nem adja ellenfelei kezébe (38,16). Erre a bizalmatlanságra mutat rá Jeremiás is, amikor azt mondja neki: „Ha van bátorságod kimenni ...” (17.v.). Ez volt meg Jeremiásnál, aki életveszélyek közepette is tántorítatlanul mert teljesen az ÚR igéjére hagyatkozni. Ez a bizalom mutatkozott meg Ebed-Melek tettében is („mert bízál bennem” 39,18); a bizalom szó itt nagyon hasonló ahhoz, amit az Újszövetség hitnek nevez, e hite igazságosságul számíttatott be neki (Róm 4,3). Cidkijjá bizonytalan; belső vívódásai, lelki küzdelmei vannak. Keresi mi a jó, érzi, hogy Isten szavára lenne szüksége. Gyötrődik, töpreng, belső készíttést és vonzalmat érez az ÚR igéje iránt. De be van szorítva, tehetetlen magával szemben. Kétségeskedik, ingadozik, de mégsem jut teljes meggyőződésre (vö. Agrippa: „majdnem ráveszel, hogy keresztyénné legyek” ApCsel 26,28). Nem mer teljesen megbízni az ÚR a szavában, nem meri teljesen rábízni magát. Milyen fontos lenne most maga, háza népe és szeretett városa miatt, hogy határozottan, tántoríthatatlanul kiálljon, letegye kétségeit és egy radikális, hősi lépéssel

mentse a menthetőt. Ehelyett hagyja, hogy az események döntsenek helyette és magukkal sodorják, azoknak nem aktív alakítója, hanem passzív elszenvedője.

Jeremiás, Ebed-Melek mert az isteni ígéletben bízni és mindent erre a lapra tenni. Nem mondhatjuk, hogy könnyű életük lett ennek következtében, de életben maradtak, amikor olyan sokan elesetek. Ugyanis a hitbeli, bizalmon alapuló döntés felszabadította őket és olyan erőt, tartást adott nekik, mely átsegítette őket a bajokon. „Ha nem hisztek, bizony meg nem maradtok! (Ézs 7,9).